
Wstęp

Problematyka traumy sięga odległych czasów, ale dopiero teraz dzięki nowym metodom poznania jesteśmy w stanie określić daną rzeczywistość i jej wpływ na pozostałe jej elementy. Trauma jest rozumiana różnie w zależności od dyscypliny, która tego pojęcia używa: medycyna, socjologia, psychologia. Psychologia wypracowała już wiele teorii na temat traumy i jej skutków dla funkcjonowania jednostki: posttraumatyczny stres, zespół ostrego stresu, stres ekstremalny. Jednakże wszystkie te przykłady ograniczają się do sfery psychofizycznej ludzkiej egzystencji. Podjęliśmy więc próbę opracowania zagadnienia, które mogłoby wykroczyć poza przyjęty psychologiczny schemat i rozwinęłoby zakres rozumienia traumy jako doświadczenia egzystencjalnie znaczącego.

Podjmując zagadnienie traumy egzystencjalnej, odnosimy się do prac wielu autorów, aby odnaleźć związek pomiędzy bodźcem, jakim jest traumatyczne doświadczenie, a wielowymiarową egzystencją człowieka. Ważnym momentem pisania tej publikacji był dobór odpowiedniej teorii, na gruncie której można poszukiwać i interpretować związki traumy z egzystencją. Kierunek teoretyczny odnośnie egzystencji i wpływu różnych czynników na jej kształt wskazały prace dotyczące multidymensjonalności egzystencji oraz noetycznego wymiaru osobowości.

Jednym z ważnych zagadnień poruszanych na terenie noo-teorii jest system wartości i wymiar noetyczny. Problematyka systemu wartości jest bardzo żywym i niezmiennie aktualnym, lecz pomijanym zagadnieniem w psychologii. Dowodem tego są liczne poszukiwania teoretyczne i empiryczne dotyczące tej tematyki na gruncie różnych koncepcji psychologicznych. Wyakcentowana w pracy noo-logoteoretyczna propozycja ujęcia wartości i noetycznego wymiaru osobowości, rzucająca pozytywne światło na tę problematykę, daje możliwość całościowego oglądu tych zjawisk i zrozumienia ich znaczenia w egzystencji człowieka.

Analiza owego powiązania powinna uwzględniać znaczenie formalnych struktur egzystencji: dziedziczenia, osobowości i temperamentu, służących ludzkiemu byciu i stawaniu się.

Noo-logoteoria przyjmuje trójwymiarową koncepcję człowieka, którego postrzega w kontekście wymiarów: fizycznego (biologicznego), psychicznego (psychologiczno-społecznego) oraz noetycznego (duchowego) – specyficznego dla człowieka stanowiącego najgłębszą warstwę podmiotowo-osobowej egzystencji. To właśnie możliwości i treści związane z noetycznym wymiarem egzystencji są zarówno źródłem motywacji, jak i podmiotowo-osobowej dynamiki egzystencji. Są także gwarantem otwartości i wolności człowieka, dzięki którym człowiek nieustannie staje się, spełnia i określa, jest ukierunkowany „ku...”, odnosi się do wartości, realizuje się i spełnia. W związku z wymiarem noetycznym egzystencji dane jest człowiekowi doświadczenie sensu i wartości.

W pracy przeprowadzono analizę osobowościowych korelatów doświadczania traumy egzystencjalnej. Trauma egzystencjalna rozumiana jest tu jako negatywne doświadczenie życiowo znaczące, lokujące się w pamięci autobiograficznej i przejawiające się licznymi symptomami noo-psychosomatycznymi.

Publikacja ta ma charakter teoretyczno-empiryczny.

W **rozdziale 1** przedstawiono koncepcje rozumienia traumy w wybranych dziedzinach naukowych i jej klasyfikację. W drugiej części rozdziału przedstawiono problematykę i klasyfikację traumy z punktu widzenia psychologii. Część trzecia obejmuje zagadnienia istotnie związane z traumą.

W **rozdziale 2** omówiono koncepcje wartości oraz ich systemu. Na początku rozdziału przedstawiono powstanie i rozwój koncepcji wartości, a także sposób rozumienia wartości na gruncie psychologii. W części drugiej rozdziału omówiono pojęcie wartości w odniesieniu do podejścia noo-logoteoretycznego. W części ostatniej rozdziału opracowano problematykę powiązań zdrowia z systemem wartości.

Rozdział 3 prezentuje noo-logoteoretyczne ujęcie zagadnienia zdrowego stylu życia. Pierwsza część rozdziału obejmuje osobowościowe uwarunkowania zdrowego stylu życia. Szczegółowo przedstawione zostały wyniki badań empirycznych dotyczących poszukiwania korelatów cech osobowości, poczucia sensu życia, wartości oraz niektórych obszarów wymiaru fizycznego ze zdrowym stylem życia. Druga część rozdziału odnosi się do środowiskowych uwarunkowań zdrowego stylu życia, które ujmują wpływ relacji społecznych, kultury oraz czynników ekologiczno-przyrodniczych środowiska.

W pierwszej części empirycznej w **rozdziale 4** przedstawiono przedmiot i cel badań, problem badawczy i hipotezy, opis badanych grup, zastosowanych metod oraz przebieg procedury badawczej.

Druga część empiryczna zawarta w **rozdziale 5** dotyczy analizy jakościowej i ilościowej uzyskanych wyników badań oraz jej interpretacji. W rozdziale tym znajduje się weryfikacja hipotez i wyjaśnienie problemu badań.

Podstawowym problemem pracy jest psychologiczna analiza związku pomiędzy poczuciem sensu życia, wartościami i niektórymi cechami osobowości a doświadczaniem traumy egzystencjalnej.

W celu weryfikacji postawionych hipotez objęto badaniami 300-osobową grupę.

W przeprowadzonych badaniach struktury osobowości wykorzystany został arkusz samopoznania Cattella (AS). Do pomiaru natężenia poczucia sensu życia i struktury noetycznego wymiaru osobowości zastosowano test noo-dynamiki (T. N-D). W celu ujęcia systemu wartości osób badanych posłużono się skalą preferencji wartości (S.P.W.) autorstwa K. Popielskiego. Do pomiaru natężenia skarg noo-psycho-somatycznych wykorzystano listę symptomów noo-psycho-somatycznych K. Popielskiego. Do zbadania doświadczenia traumy egzystencjalnej użyto kwestionariusza traumy egzystencjalnej (KTE) P. Mamcarza. Metody te zostaną potraktowane jako narzędzia wzajemnie się uzupełniające, badające określone zmienne psychologiczne.